

КОВАЛЬОВА

Аліна Олександрівна
АОKovaleva@mail.ua

УДК 338.43:631.162

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВTHE BASES OF FORMATION OF FINANCIAL PROVIDING FOR THE
AGRICULTURAL ENTERPRISES

аспірант, ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

В статті розглянуто теоретичні основи формування фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Зокрема, висвітлено наукові підходи до трактування сутності поняття "фінансові ресурси", "фінансове забезпечення", як важливої його складової. Визначено основні форми та джерела фінансового забезпечення підприємств галузі.

В статье рассмотрены теоретические основы формирования финансового обеспечения сельскохозяйственных предприятий. В частности, освещены научные подходы к трактовке сущности понятий "финансовые ресурсы", "финансовое обеспечение", как важной его составляющей. Определены основные формы и источники финансового обеспечения предприятий отрасли.

The theoretical bases of formation of financial providing for the agricultural enterprises were considered in the article. In particular, the scientific approaches of the essence of the concepts "financial resources", "financial providing" were covered, as important component. The main forms and sources of financial providing of enterprises for the industry were determined.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансові ресурси, сільськогосподарські підприємства, грошові кошти, джерела фінансування

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансовые ресурсы, сельскохозяйственные предприятия, денежные средства, источники финансирования

Keywords: financial providing, financial resources, agricultural enterprises, monetary funds, sources of financing

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним з основних елементів фінансового механізму розвитку сільськогосподарських підприємств є його фінансове забезпечення. Для ефективного функціонування підприємств галузі необхідним є дієвий пошук джерел фінансування та раціональне використання фінансових ресурсів. На сільськогосподарських підприємствах забезпеченість фінансовими ресурсами є визначним фактором здійснення процесу виробництва, ведення господарської діяльності, здійснення своєчасних розрахунків за зобов'язаннями та отримання прибутку. Сільськогосподарські підприємства можуть ефективно здійснювати господарську діяльність за наявності необхідного обсягу фінансових ресурсів. Діяльність даного типу підприємств ускладнюється не лише державними важелями впливу (податковий тиск, скорочення виробництва, збільшення ставки по кредиту, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, різке підвищення рівня цін на матеріальні ресурси), а й залежність від кліматичних умов. Саме тому через дефіцит фінансових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах гостро постає питання покращення фінансового забезпечення та залучення його у повному обсязі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам покращення фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств постійно приділяють увагу такі вчені як В.П. Галушко, О.Є. Гудзь, С.О. Гуткевич, М.С. Герасимчук, М.І. Кісіль, А.А. Пересада, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук, В.П. Савчук, П.А. Стецюк, Н.С. Танклевська, А.М. Третяк, А.В. Чупіс. Проте існує потреба в поглибленні вивчення питань, пов'язаних з активізацією фінансування аграрних підприємств, а зокрема удосконалення механізму формування фінансування суб'єктів господарювання галузі.

НЕВИРІШЕНІ РАНІШЕ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ
ПРОБЛЕМИ

Сільське господарство найбільше потребує фінансової підтримки. Розвиток виробництва та стабільність фінансового забезпечення на аграрних підприємствах потребує зміни в законодавчому та нормативно-правовому регулюванні, пільгового кредитування товаровиробників та створення умов для залучення коштів комерційних банків, удосконалення механізму здешевлення відсоткових ставок з користування кредитами, державної підтримки підприємств агропромислового комплексу

через дотації, вдосконалення системи страхування. Тому особливої уваги потребує вирішення проблем аграрного сектора через створення дієвого механізму залучення фінансових ресурсів.

МЕТОЮ СТАТТІ є визначення та уточнення теоретичних аспектів з формування фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, а також вивчення його форм та джерел.

РЕЗУЛЬТАТИ

Підприємствам аграрної сфери проблеми забезпечення фінансовими ресурсами є завжди актуальними та потребують подальшого вирішення. При цьому фінансові результати господарської діяльності даних суб'єктів характеризуються низьким рівнем доходності та високим рівнем ризикованості, що зумовлюється відсутністю ефективного механізму залучення коштів та незалежного досвіду в управлінні фінансовими процесами.

Досить часто в економічній літературі поняття "фінансове забезпечення" ототожнюють з поняттям "фінансування". Так, великий тлумачний словник української мови розкриває поняття "фінансування", як одержання коштів; фінанси від якої-небудь установи, якогось закладу або приватної особи [1]. У економічній енциклопедії наведено тлумачення поняття «фінансове забезпечення – сума грошей на рахунку клієнта біржі з урахуванням прибутку або збитку за відкритими контрактами і комісією за цими контрактами і комісій за цими контрактами, отриманої в разі їх ліквідації» [2].

В сучасних фінансово-кредитних енциклопедичних словниках поняття "фінансування" розкрито як:

1) "метод предоставления денежных средств для безвозвратного, окончательного расходования на определенные цели – хозяйственный, социально-культурные, управленческие и др." (М.Г. Лапуста, П.С. Никольский) [3];

2) "обеспечение необходимыми финансовыми ресурсами затрат на развитие предприятия, отраслей, экономики в целом, социальной сферы, регионов, на обеспечение национальной обороны страны и развитие других сфер жизни общества." (А.Г. Грязнова) [4];

3) "забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва й переобладнання підприємств, а також отримання бюджетних організацій тощо." (А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк) [5];

4) "забезпечення необхідними фінансовими ресурсами витрат на здійснення або розвиток чогось-небудь, наприклад, проекту, технічного переозброєння, плану заходів, комплексної програми, бюджету та бюджетних витрат тощо." (М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та ін.) [6].

При цьому, В.М. Опарін та А.М. Подд'юркін зазначають, що фінансове забезпечення реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Різні

форми фінансового забезпечення використовуються на практиці одночасно через установаження оптимального для даного етапу розвитку суспільства співвідношення між ними [7, 8]. В свою чергу, Л.О. Омелянчик зазначає, що форми фінансового забезпечення можна класифікувати за такими ознаками: залежно від цілей фінансування; за джерелами надходження капіталу; за правовим статусом капіталодавців щодо підприємства [9].

В.І. Оспіщева стверджує, що фінансове забезпечення відтворювального процесу здійснюється у таких формах: бюджетне фінансування на безповоротних засадах; кредитування – надання коштів на принципах повернення платності, терміновості забезпеченості; самофінансування – фінансування діяльності підприємства за рахунок власних фінансових ресурсів; оренда (лізинг) – передача права користування майном об'єктові підприємницької діяльності на платній основі та на визначений угодою термін; інвестування – процес вкладання грошей в об'єкти з розрахунком отримання додаткового доходу [10].

Так, самокупність і самофінансування – така система господарювання, за якої всі витрати на просте і розширене відтворення підприємства фінансується за рахунок власних джерел, без залучення коштів з бюджету чи інших зовнішніх джерел. В свою чергу, кредитування є однією з форм ресурсного забезпечення відтворювальних витрат суб'єктів господарювання. Кредитування полягає у наданні банками коштів на принципах забезпеченості, платності, повернення, строковості і цільового використання. При кредитуванні визначаються умови надання кредитів, гарантії і терміни їх повернення, окупність та ефективність кредитування.

Бюджетне фінансування – форма централізованого виділення з бюджету фінансових ресурсів у вигляді безповоротного і безоплатного надання коштів, інвестицій на розвиток економіки, соціально-культурні заходи та інші громадські потреби. Бюджетне фінансування, як основна форма державної підтримки, реалізується в рамках державних, регіональних і галузевих цільових програм, що дає змогу сконцентрувати фінансові ресурси для підтримки пріоритетних сфер функціонування аграрного бізнесу [11]. Держава визначає державні пріоритети розвитку економіки та здійснює свою фінансову політику. При бюджетному фінансуванні враховують умови визначення обсягів фінансування, періодичність передачі коштів, норми певних витрат. Фінансова допомога (поворотна і безповоротна) – сума коштів, яка надається суб'єкту підприємницької діяльності іншим суб'єктом на поворотній основі з метою нарахування умовних процентів або на безповоротній (безоплатній) з метою повернення в строк вказаний у договорі. Як форма фінансового забезпечення, оренда дає можливість суб'єктам господарювання (орендарям) скоротити свої витрати на придбання активів, а при необхідності повернути їх роботодавцю.

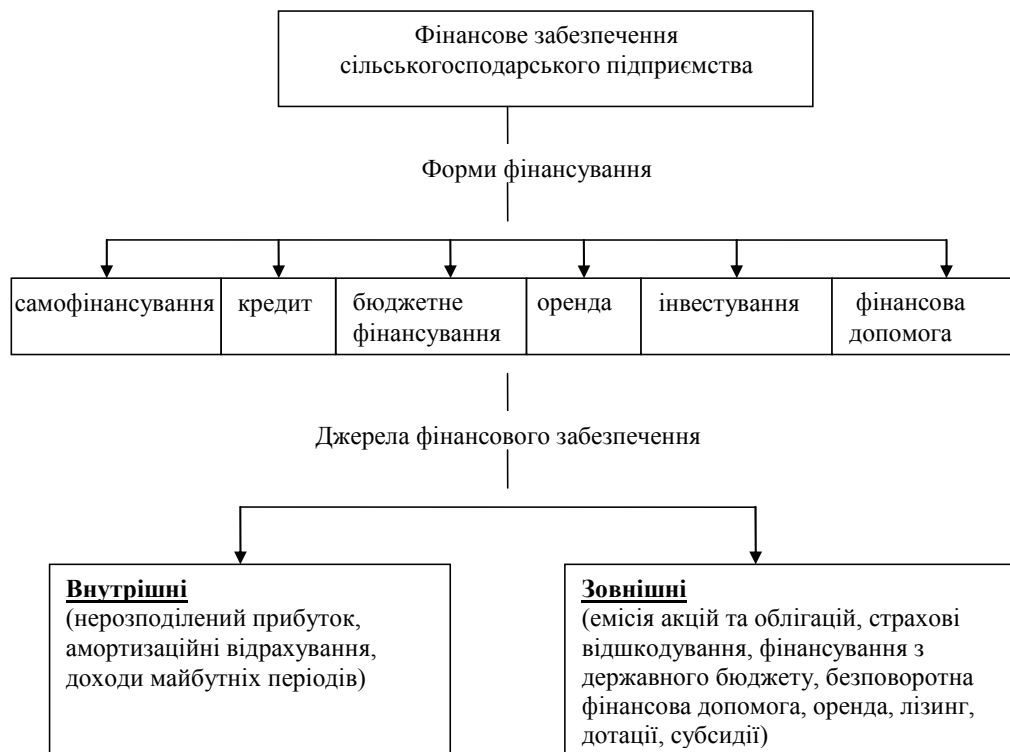

Рис. 1. Форми та джерела фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств

З розвитком економічних відносин необхідною формою розвитку підприємств є інвестування, що передбачає вкладання коштів у певні об'єкти з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [12]. Інвестування за джерелами залучення коштів є внутрішнім (прибуток) та зовнішнім (іноземні інвестиції, кредити, позики) [13].

Також, необхідним є вивчення наукових поглядів на структуру джерел фінансового забезпечення. Так, Гриньова В.М. зазначає, що джерелами формування фінансових ресурсів є власні кошти підприємства і залучені з різних джерел кошти [14]. Пересада А.А. стверджує, що основними джерела фінансування є власні та запозичені фінансові ресурси і внутрішньогосподарських резерви; залучені фінансові кошти, які отримують від продажу акцій, пайових і інших внесків членів трудових колективів; грошові кошти, які централізуються об'єднаннями підприємств в установленому порядку; кошти позабюджетних фондів; кошти державного бюджету, які надаються на безповоротній і поворотній основі, місцевих бюджетів; кошти іноземних інвесторів [15].

Слід підкреслити, що фінансові ресурси представляють собою частину всієї сукупності засобів підприємства, то джерела їх формування виражають частину фінансових засобів, які використовуються на утворення цих фінансових ресурсів. При створенні підприємства до формування майна суб'єкта господарювання відносять: грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів; кредити банків та інших кредиторів;

безоплатні та благодійні внески, пожертвування організації і громадян [16].

ВИСНОВКИ

Отже, фінансове забезпечення є складовою системи фінансового управління і являє собою здатність підприємства досягти поставлені перед ним цілі за допомогою ефективного використання наявних фінансових ресурсів. Від рівня фінансового забезпечення залежить ефективність функціонування підприємств галузі. Вважаємо доцільним під фінансуванням розуміти акумуляцію коштів із усіх можливих джерел фінансування для ведення успішної господарської діяльності, а фінансове забезпечення – це елемент управління процесу пошуку нових джерел, залучення фінансових ресурсів та розробка заходів використання наявних фінансових ресурсів для ефективного функціонування підприємства. Основними елементами фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств є такі: самофінансування; кредитування; бюджетне фінансування; оренда; інвестування (внутрішнє і зовнішнє). В свою чергу, джерела залучення коштів поділяються на зовнішні (емісія акцій, страхові відшкодування, фінансова допомога, кредит, позики, фінансування з бюджету) та внутрішні (прибуток). Таким чином, фінансове забезпечення є основним важелем фінансового механізму сільськогосподарського підприємства і відіграє важливу роль у його функціонуванні.

Список використаних джерел

1. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 1024 с.
2. Гаврилишин Б.Д. Економічна енциклопедія / Гаврилишин Б.Д., Гальчинський А.С., Геєць В.М.. – Тернопіль: Академія народного господарства, 2002. – 812с.
3. Современный финансово-кредитный словарь / Под общ. ред. М.Г. Лапусты, П.С. Никольского. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 470 с.
4. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Под. общ. ред. А.Г. Грязновой. – М.: "Финансы и статистика", 2002. – 1010с.
5. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво національного університету "Львівська політехніка", 2005. – 596 с.
6. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та ін.; За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 509с.
7. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 6с., 52с.
8. Подд'юргін А.М. Фінанси підприємства: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Подд'юргін. 3-те вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. – 11 с.
9. Омелянович Л.О. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва / Л.О. Омелянович, О.В. Чайковська, Г.Є. Долматова [та ін.]; за ред. Л.О. Омелянович. – 3-те вид., переробл. І доповн. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. – 41с.
10. Оспішева В.І. Фінанси: курс для фінансистів / В.І. Оспішева. – К.:Знання, 2008. – 22 -23 с.
11. Танклевська Н.С. Фінансова політика стало-го розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика: Монографія / Н.С. Танклевська. – Херсон: Айлант, 2010. – 103с.
12. Біла О.Г. Фінанси [Навч.посіб.] / О.Г. Біла, І.Р. Чуй. – Львів: "Магнолія 2006", 2012. – 74 с., 86 с.
13. Докієнко Л.М. Інвестиційний менеджмент [Навч.посіб.] / Л.М. Докієнко, В.В. Клименко, Л.М. Акімова. – К.: Академвидав, 2011. – 16 с.
14. Гриньова В.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 16с.
15. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 374 с.
16. Господарський кодекс України: за станом на 2 вересня 2011 року: (Відповідає офіц. текстіві) – К.: Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 65 с.